

३

धर्मवीर छत्रपति
श्री संभाजी महाराज
यांचा
पोवाडा.

घन्य घन्य संभाजी वीर, छत्रपति धीर । जरि झाले तुकडे
देहाचे भूमिवर पार । अजरामर कीर्ति जोडली तीनि लोकांवर ।
झाला धर्मवीर संगरीं गाजली तलवार ॥ ध्रु० ॥

—: १ :—

शिवसूर्य अस्ताला गेला । वीर तडकला । तारा हरपला ।
देशाला झाला शोक अनिवार । म्हणती जन “असला दैवी
अवतार । कलियुगीं नाहिं कधीं होणार” ॥ जसा सिंह मेल्यावर
केला । कोन्धानं फलकला । दिडिपति बोला । बोलला या “जाऊं
दख्खन देशाला । करू ठार हिंदुलोकांला । चिरुं गाय उषड्या

रस्त्याला । लावूं मांस त्यांच्या नरड्याला । असा देश सारा
जिंकून । आशा पुरवून । परतूं दिडलीला ॥ आतां कोण आडवणार
मला । माझ्या फौजेला ? ” । बोद्धन या बोला । आला
औरंगाबाद शहराला । कपटाचं जाळं पसरून । बकध्यान धरून ।
औरंगजेब बसला ॥ राज्यतृष्णा घोर लागली । शद्धबुद्ध गेली ।
नीतीची होळी । करित जाळपोळ सान्या मुखाला । त्राहि त्राहि
केळं लोकांला । “ नाहिं पाहिलं असल्या जुलमाला ” । असं
बोलती लोक दारोदारों । “ होईल कैवारी । देव कधिं काळीं ।
संकेत नाहिं कळला ” ॥ चाल ॥ औरंगजेब बादशहा विचार
मनीं करी ॥ “ शियापंथी आदिलशाही कुतुबशाही लौकरी ॥
बुडवीन हिंदुपदपादशाही झडकरी ” ॥ असा बेत केला सत्वरों ।
तीन टोळ्या फौजेच्या करी । एक गेली विजःपुरावरी । एक
गोवळकोंड्यावरी । एक आली पन्हाळगडावरी । हिंदूंचं राज्य
जाळग्याला आली जासुरी ! ॥ कुतुबशाही जलदी चीत झाली ।
आदिलशाही भंगली सरली पुण्याई खरी ॥ बंदोबस्त करून
विजापुरीं । बादशहा गेला तुळापुरीं । तळ देऊन हळा केला
मराठा मुलखावरी ॥ चाल ॥ केला अंत आदिलशाहीचा ।
गोवळकोंड्याचा । मराठा राज्याचा । जीव घेग्याला झाला
तय्यार । औरंगजेब, परजी लाल तरवार । ऐका घडलेला
साता प्रकार ॥ १ ॥

शाहीर वरान्तराय

(नामिबडेकर)

जरि सूर्य अस्ताला गेला । किरण चमकला । संभाजी आला । राजा गादीला, । मराठा मुलखाला । हैराण केलं शत्रुला । दरारा लावला । कितिक फिरंगाला ॥ किती शंभूराजाचें बळ । होतें अवखळ ! । सिंहाचा काळ । त्याचा मलखांब लोखंडी झाला । हातीं धरून वाघाचा जबडा । उपटून दाढा । मग फाडून टाकी टरटरा । करून दो छकला ! ॥ काय देहकांती वर्णावी । शोभा सांगावी । मदना लाजवी ! । वाटे जसा हिरा लाल रंगाचा ! । वांकवून पोलादो पहार । कडं करून मोठं छानदार । गळ्यांत घाली हार । खेळ मौजेचा ! ॥ शिरो टोप मोत्याचा तुरा । तुऱ्या-मधि हिरा । चमक सुंदरा । झगा भरजरी शोभे अंगाला । मुसेजरी तुमान पायाला । तलवार बाजुला । देह शोभेला ॥ चाल ॥ पाहून गनिम कांपतो तिकडं चळचळा ॥ पर इकडं प्रेमानं वश केला मावळा ॥ प्रचंड दंड आडदांड वाटे शत्रुला ॥ पर थंड तोच भुजदंड लोकां जाहला ॥ ज्याला बघून तिकडं वज्राला आली अवकळा ! ॥ पर इकडं लोकांचा पिकला जोमाचा मळा ॥ शिरपेंच भाळीं शोभला । वाघ सिंह झाले भयभीत बघून भिंबईला ॥ ज्याला कळ्या छान शोभला । जणुं वीरवृत्ति राहिली होती त्या स्थळा ॥ खंबीर पीळ मिशोला । जिला नुसतं बघून

कितिकांनीं जीव सोडला ! ॥ लोखंडी वाटला गळा । ती छाती होंगरी शिळा । लक्षुमी राही त्या स्थळा । गनिमाच्या रक्तानं हात सदा रंगला ! ॥ ती ढाल शोभे पाठीला । असा छत्रपति शिवबांचा पुत्र शोभला ॥ जंवा बातमी आली कानाला । कीं आला यवन देश जिंकण्याला । तंवा त्यानं मुलखाचा बंदोबस्त केला । पाठविला हंबीर वाईला । आपण गेला पन्हाळगडाला । फौजफांटा तय्यार केला । असा वीर तोंड देण्याला तय्यार झाला ॥ चाल ॥ चिंतावं एक, एक व्हावं । सौख्य इच्छावं । दुःख पर यावं । नियम हा असे ईश्वरी झाला । जें घडेल तेंच पाहण्याला । घड जीवाला । करावं यां वेळां ॥ २ ॥

शाहीर सरान्तराया

(नामिबडेकर)

१/२८, गोरेगांवकर चाळ,
गिरगांव, मुम्बई ४ (४००००४)

आला मोंगळ दखन देशाला । घेऊन फौजेला । शंभूराजाला । आवेश आला जोम भरला । वीर तडतडा सारा उठला । दखन माला—तलवारीनं फुलला । आळसाला नाही थारा उरला ! ॥ सर्जेखान वाईला आला । संग्राम झाला । पळत दूर गेला, । सेनापति होता हंबीर सरदार । दिला त्यानं सर्जेखानाला मार । हंबीर पर झाला रणावरीं ठार ! ॥ चाल ॥ असे विजय एकावर एक । मिळविले एकशेंवीस

॥ केलं जेर मोंगल फौजेस । संगमेश्वरीं गेला विसाव्यास ॥
 विजयांची आली धुंद खास । केला फौजफांटा निरास ॥ चाल ॥
 ही बातमी लागली औरंगजेब शहाला ॥ पाठवळं तकलीफ-
 खानाला । दरमजल करोत खान आला । त्यानं वेढळं संगमे-
 श्वराला । दहा हजार आणलं फौजेला । परचक्र आलं गांवाला
 ॥ चाल ॥ ही चाहूल लागली संभाजीला । तपास त्यानं केला ।
 पर फितुर एक आला । बोलला “ महाराज ! सोडा चितेला ।
 कोण शत्रू नाही या स्थळा । मोंगला दिल्लीला । पार दूर
 गेला ! ! ” ॥ चाल ॥ इकडं तकलीफखानानं वेढळं साऱ्या
 गांवाला ॥ आणि घेरलं त्याच्या वाड्याला । आणि कैद केलं
 राजाला । सागराला अग्नि लागला ! । हाय ! संकटाचा डोंगर
 खालीं कोसळला ॥ चाल ॥ सांपडला सिंह पंजरीं । शत्रुकंदरीं ।
 नेलं तुळापुरीं । झाला शाहाला मोठा आनंद । हाय दुःख आलं
 झालो मतिमंद । झणून आतां केला चौक मी बंद ॥ ३ ॥

—: ४ :—

ही वार्ता गेली रायगडें । फौज केली खडी । राजाराम
 उडी । घाली सोडवायला संभाजीला । देशाचा हिरा दूर नेला ! ।
 मावळा सारा गडीं बोलावीला । ऐका ! राजाराम बोलला त्याला

॥ चाल ॥ “ झाला कैद संभाजीराणा । आली वार्ता आज ही
 काना ! ॥ तुह्मी मर्द शूर सरदार । सोडवायला जाऊं या
 राणा ॥ तुह्मी एका हाडकामांसाचे । चला सोडवा बहिरीस-
 साणा ॥ चला ओढा काढा समशेरी । प्रसंग क्षूद्र नच माना ॥
 जर चाड हिंददेशाची । तर उठा सोडवा राणा ॥ जर चाड गाय
 घर्मांची । तर लावा रक्ताचा घाणा ॥ जर चाड आयाबहीणींची ।
 तर आणा संभाजी राणा । मी दौड चाललों हा आतां । या
 न या—एक मज राणा ” ॥ चाल ॥ जरा वेळ झाला शांत
 सारा तंवा मावळा ॥ पर हात गेला भाज्याला । मग मावळा
 सारा बोलला । “ चला चला आली पर्वणी, महादेव बोला ! ॥
 देशाच्या बर्मिं हा वार । आला, नको आतां घरदार । चला
 करूं गनीमाला ठार ” । अशी आली तार । घेतली तलवार ।
 झाला तय्यार । लहानथोर सगळा ॥ लढाईची धुंद डोळ्यावर ।
 नाद कानावर । वारं मनावर । देह भानावर नाही उरला ।
 शूर लढाईचो भांग प्याला । दांत ओंठ खाऊन करकरा । मुठी
 वळून तशाच झरझरा । लाल डोळे फिरवी गरगरा । जशि
 बीज मेघांतून निघे । तलवार तशी वेगें । म्यानांतून घेई ।
 शूर त्या वेळा ॥ असा लहानथोर मावळा तय्यार झाला ॥
 दुसरे दिवशीं जाण्याचा बेत जाहीर केला ॥ राजाराम
 रात्रीं झोंपला । पर झोंप येईना त्याला । मग स्वप्न पडलं वीराला

देखावा स्वर्गी पहिला ॥ चाल ॥ किती प्याले सुरा । लाल झाला सुरा । लढवय्या खरा । हाडकांबा चुरा । असुदाला (रक्ताल) बुरा । लिडबिडल्या शिरा । झाला शंभू पुरा ॥ असा स्वर्गी देखावा झाला । संभाजी भूमिवर पडे । उडति शिंतोडे । यवन हो किडे । लागले अंगाला ! ॥ चाल ॥ दुसरे दिवशीं सेना चालली । दौड तुळापुरीं । चिंता परि उरीं । तिकडं काय झालं शंभूरायाला । दादानों ! सांगतों तुहांला । आतां चौकाला । आकार आला ॥ ४ ॥

—: ५ :—

औरंगशाहा बोलला । आपल्या लेकीला । “ आज हातीं आला । सिंह मराठ्यांचा—करिन ठार त्याला । सारा मुलुख जोडीन मुलुखाला । विचार असा केला । कसा काय तुला । रुचतो सांग मजला ” ॥ चाल ॥ रोशनबेग बेटी शाहाची । मग बोलली आपल्या बापाला । उकिडर्चात जशी हिरकणी । तशी झाली यवनराजाला ॥ “ नका मारूं शूर वीराला । सोडा बाबा ! शंभूराजाला ! । मारून कां ठार हो त्याला । काय बाबा ! निर्भय झाला ? ॥ तुहीं चिराल त्याच्या देहाला । काय चिराल त्याच्या हृदयाला ॥ जुलमानं कुणी

कायमचा मुलुख जिंकिला ? ” ॥ मग शाहा बोलला लेकीला । “ काय ! पोरेटे ! शिकवितीस तूं मला ? । काय भाळलीस वाटत ग त्याला ? । हातांत धरलं सापाला । अन् जोरानं डवचलं मी त्याला । आतां सोडूं कसा सांग त्याला । हणून केलं पाहिजे ठार त्याला । नाहींतर धरेल कुठतरी दंशाला अन् काढील माझा कावा ! ” । मग बेटी बोलली शाहाला । “ बाबा ! सोडा असल्या भीतिला ॥ चाल ॥ तो हिंदु जातिचा झाला । असं कधीं नाहीं करणारा ॥ कपटाचा वास नच आला । कधिं काळीं हिंदुहृदयाला ! ॥ पृथुराज कितिक तो वेळां । देई जीवदान घोरीला ॥ चाल ॥ तरी सोडा आतां शंभुला । जुलमाचा ताबा चिरकाल काय राहिला ? ॥ जर कराल ठार आज त्याला । तर उठेल सारा मावळा । म्हणून ऐका माझ्या शब्दांला सोडा हो त्याला ” ॥ चाल ॥ औरंगजेबी उलट्या काळजाला ॥ विचार नाहीं रुचला । बेफाम झाला । सूडसापानं घेरलं, अनिवार । केला काय ऐका पुढचा प्रकार । ऐका शाहीर सारं गाणार ॥ ५ ॥

—: ६ :—

दुसरे दिवशीं आणलं दरबाराला । संभाजीरायाला । देह बद्ध झाला । बेडीनं त्याला कैद केला ! । जीव नको नको त्याला

झाल । फंटाळा जगण्याचा तो आला ! ॥ जशीं पांखरं उडतीं
आकाशीं । नित्य स्वैरशीं । करिती मौज खाशी । तसा मर्दाला
जन्म रुचला ॥ मरणं बरं ! नको गुलामगिरिला । ऐका मर्दाच्या
पोवाड्याला ॥ चाल ॥ जो छावा छत्रपतीचा । तो बंदीवान
यवनाचा ॥ जो वारस रायगडाचा । तो बंदीवान यवनाचा
॥ चाल ॥ दैवाचो अशी हो लीला । आली अवकळा । हिंद-
देशाला । हाय ! विपरीत आला हा काळ । हिंद पुत्रांचा बद्ध
भूपाल । असा कुठं दुसरा काळ हुडकाल ? ॥ चाल ॥ उभं केलं
बादशहापुढं शंभुराजाला ॥ अवरंग बोलूं लागला । “ काय
घमेंड जिरलो कां रे पोरा ? । अजून उतरला नाही काय रे
तोरा ? । पर देईन मी जीवदान तुला । जर इस्लामधर्म घेतला ।
चल, काट ! तोड ! शेंडीला । वाढीव बच्चा दाढीला ॥
सुभेदारी देईन मी तुला । मग घेई साऱ्या सुखाला । नाही
तर आतां, बच्चाजी ! जीव घेतला ॥ हाल हाल करून देहाचे
करीन ठार तुला ” ॥ असं बोलला शाहा-पर इकडं शंभू लाल
झाला ! ॥ शंभूच्या डोळ्यांतून लाल जाळ भडकला ॥ करकरा
खाळं दांताला । कडकडा चावलं ओंठाला । अंगावरती कांटा
राहिला । धडधडा हापटी पायाला । गरगरा हिसडूं लागला ।
जणूं काळसाप वाटला । फणी काढली फूत्कार केला । पर
होता साप बद्ध झाला ! । कडकडा बेडीचा बंध पार तोडला ! ॥

मिशीवरती ताव मारला । अन् अंगावरती धांवला । जसा गरुड
वायुवेगानं झडपी सापाला ॥ ढाण्या वाघ जबडा पसरून झडपी
बकऱ्याला ॥ पिंजारून आयाळ झडपी सिंह हत्तीला ॥ जसा
भीम धांवला मारायला दुःशासनाला ॥ खाली हिसका बसला
शेषाला ! । वर सूर्यगोल हबकला ! । सारे लोक लगती आकांत
मोठा मांडला ! ॥ पर दैव आड राजाला ! । एकानं भाला खुप-
सला । दुसऱ्यानं कापरा टाकला । तिसऱ्यानं बाण मारला ।
चवथ्यानं समशेरीचा वार खांबावर केला ! ॥ पुन्हां बांधलं
घट राजाला । काय पुढं होणार कळलं काय तुम्हांला ? ॥ पुढच्या
चौकीं सांगीन पुढचा प्रकार जो झाला ! ॥ ६ ॥

—: ७ :—

अवरंगशाहा बोलला । पाहून तडकेला । शंभूराजाला ।
“ व्हावं तूं रे यवनवीर सरदार । तुझ्यावर होइन फिदा
मग फार । कोण मग तुझा हात धरणार ? ” ॥ संभाजी वीर
खवळला । बेफाम झाला । बोलूं लागला । “ तोंड बंद कर नीचा !
तात्काळ । नाहीतर बच्चा शिवबाचा-काळ । करिल तुला यवना !
एकदम ठार ॥ मला नको धर्म तो तुझा । तुझ्या बापाचा ।
तुझ्या काकाचा । एक मला रामचंद्र प्रभु प्यार । एक मला

गायमाता ती प्यार । सांभाळ तोच एक करणार ॥ तुझ्यासारखीं
कैक धुंगुरटी । बघतिल मसणवटी । ठेवून कर कटी । राही
सांभाळ देव करण्याला । मला नको तुझा तो धर्म । ओढवलं
कर्म । काढिन तुझं चर्म । पुढच्या जन्माला ॥ कर तुकडे तुकडे
देहाचे । पंचभूतांचे । जीव पर साचे । नित्य भगवान् तीनी
लोकांत । पुन्हां येईन जन्म घेऊन । तुझी मान चरारा चिरून ।
कोल्हाकुऱ्याहातीं खाववीन । आशा देहाला ” ॥ चाल ॥ असं
बोलणं ऐकून आला राग औरंगजेबाला ॥ मग बोलला आपल्या
चाकरांला ॥ “ चला करा ठार या चोराला । बदमाष काफर झाला ।
बाजारांत फरफटा याला । लालभडक करा सळयांला । त्यांनीं
फोडा याच्या डोळ्याला । मग कापा याच्या जीभेला । अस
हाल करून मग टांगा देह फांसाला ॥ सूळ पुरा आडगानाला ।
कोल्हीं कुत्रीं कुरतुडून फाडूंदेत हो याला ” ॥ असा हुकूम
सरकारी झाला । मग काय विचारातां त्या हो गर्दीला ? । चाकरांचा
तांडा पुढं झाला । सळयांनीं फोडलं डोळ्यांला । करवतानं कापलं
जीभेला । मग करवत डोईवस् गेला । सरसरा चालू लागला ।
दोन छकलं झालीं डोक्याचीं हाडकांचा चुरा ! ॥ अशी यातना
झाली जीवाला । पर एक शब्द नाहीं बोलला । जणुं शिबी राजा
शोभला । दधीचि मुनी जाहला । ज्यानं दिलीं हाडकं देहाचीं
धन्य जाहला ! ॥ असा त्याचा जीव घेतला । मग एका

रानामंदि नेला । मग फांसावरतो टांगला । मग सुळावरती
टांगला । रात्रिचा काळ तो झाला । तुळापुरीं नव्हतो हो तुळा
शोक तुळण्याला !! ॥ बहुकडं आकांत झाला । दिला देह दान
वीरानं धर्म रक्षिला !! ॥ चाल ॥ विश्वाच्या भन्य अंगणीं ।
कीर्तिनंदिनी । खेळेल अशी करणी । केली तुवां धन्य जन्म
झाला ! । धन्य शिव ! धन्य वंश केला ! । धन्य तीन लोकां
धन्य झाला !! ॥ ७ ॥

—: ८ :—

तुळापुरीं राजाराम आला । दुसऱ्या दिवसाला । परजून
भाला । पर आदल्या रात्री संभाजी होता ठार झाला । आणि
त्याचे डोळे काढून । सुळावर ठेवून । रानीं सूळ पुरून होता
ठेवलेला ! ॥ आली झीट राजारामाला । घाडकन् पडला ! । मोठा
हा घाला । आला अघटीत हिंदभूमीला । जरा वेळ गेल्यावर
आला । शुद्धीवर, बोला । बोलला त्या वेळां ॥ चाल ॥ “ चला !
जाऊं त्याच रानाला । एकवेळ पाहूं भावाला ॥ चला जाऊं
त्याच रानाला । एकवेळ पाहूं राजाला ॥ चला ! जीव व्याकूळ
झाला । चला पाहूं धर्मवीराला ॥ चाल ॥ असं हाणुन राजाराम
चालला दौड त्या स्थळा ॥ फिरूं झाडी होती जागेला । जरि

एक कासरा दीस आला । तरी कवडासा नाही देखिला ! ॥
 वाघसिंह फिरति गरगरा । डरकाळ्या फोडती डरडरा । कोल्हीं
 कुत्रां पळती झरझरा । झाडे वरतीं रडतीं ढळाढळा । फळं पडतीं
 खालीं खळखळा ॥ कितो फांवा वाजती करकरा । पशुपक्षी झाडे
 बोलतीं “ हिरा हरपला ॥ शिव-पुत्र आज मोहरा फांसा टांगला ! ॥
 काय शोप आली भावाला याच वेळेला ! ॥ राजाराम निधुर
 झाला । वंशाला डाग लावला ” । असं बोलती तोंच राजाराम
 जागी पोचला ॥ त्यानं ऐकलं त्यांच्या शब्दांला । पाण्याचा लोट
 ढोक्याला । छातितल्या धडकीनं आला त्याला उमाळा ॥ मग
 राजाराम बोलला । “ हाय ! हाय ! व्यर्थ रे जीवा ! जन्म घेतला ॥
 दिला भाऊ काळनरुज्याला ” ॥ असं बोलला आपलं अपणाला ।
 मग भूमीला घाडकनू आला । झाडांनीं वारा घातला । मग राजा
 आला शुद्धीला । संताजी बोलूं लागला । “ महाराज ! घेऊं सूडाला ।
 पर आतां काळ फार झाला । मंत्राभि द्यावा देहाला ” । मग
 सूळ खालीं काढला । चंदनी रचलं चितेला । त्यावरती हाय !
 विधियुक्त देह ठेवला ! ! ॥ चाल ॥ धडधडा चिता पेटली । लाळ
 भडकली । ठिणगी पर भिडली । एक एक शूर मर्द मावळ्याला ।
 जिनं पुढं केलं युद्दाला । जिंकलं यवनाला । आज बंद केला
 चौक या वेळां ॥ ८ ॥

—: ९ :—

झालं दुःख सान्या देशाला । जीव तळमळला । आकांत
 झाला । “ हाय ! हाय ! ” नाद सारा भरला । शोकसागराचा बांध
 फुटला । दैवाचा घाला मोठा पडला ! ॥ बादशहाला झाला
 आनंद । बोलला मतिमंद । “ झाला पुरा छंद । पार जिंकलं
 मराठा मुलुखाला । चीत केला बडा सैतान । आतां करून मुलुख
 हिराण । जाईन परतून । जल्दी दिलोला ” ॥ खा मांडे मोंगला !
 मर्नी । तुझ्या कंदनीं । झाला बाळपर्णी । तय्यार बाळ मावळ्यांचा ।
 रामकृष्ण राजांचें कूळ । लाविल तुला खूळ । चारिल तुला धूळ ।
 घेईल जीवाला ! ॥ चाल ॥ राजाराम झाला लाल जैसा अग्नि
 भडकला ॥ युद्दाला तय्यार झाला ॥ चाल ॥ खडी फौज केली
 तय्यार । रणावरीं चालले झुंजार ॥ संताजी घोरपडे वीर । धनाजी
 आधव थोर ॥ प्रल्हाद निराजी शूर । रामचंद्र पिंगळे निबाळकर ॥
 बाजी सर्जेराव पालसकर । देशपांडे ; शिकें रणशूर ॥ शंकराजी
 नारायण थोर । असे कैक जमले रणवीर ॥ जोरानं फिरली
 तलवार । केलं मोंगलांना बेजार ! ॥ चाल ॥ त्यांनीं केलं एक
 चित्ताला । जोराचा हल्ला मग केला । पुढें मोंगल, मागं मराठ्यांचा
 हल्ला चालला ॥ बादशहा चालला नगराला । मराठ्यांनीं पाठलाग
 केला । शहाच्या वेढलं तंबुला । एक हजार कापलं यवनांला ।

संभाजी

सोन्याचा कळस शहाच्या तंबूचा नेला !! ॥ घनाजी मृत्यु जाहला ! । घोडे पिईनात पाण्याला । त्यांनासुद्धा पाण्यामधि घनाजी दिसूं लागला ! ॥ त्यांनीं धरलं असतं शहाला । पर मावळा वीर बोलला । “ देऊं जीवदान शाहाला । जाऊं घा आपल्या मुलुखाला ” । पर इकडं शाहाचा जोव आला घाईला ॥ एके दिशीं मुकला प्राणाला ! । पुढं मराठ्यांची तलवार गेली दिल्लीला ॥ मग तिनं फोडलं तत्काला ! । आला संभाजीच्या सूडाला । पर संभाजीनंच सूड घेतला !! ॥ चाल ॥ जुलमानं राज्यविस्तार । कायमचा नाहीं कधीं झाला ॥ जुलमानं धर्म-विस्तार । कायमचा नाहीं कधीं झाला ॥ उपयोगा येई तलवार । ती एक देहनाशाला ॥ रक्ताचे तेच शितोडे । फुलवीत कैक हृदयाला ! । संभाजी एक तो गेला । पर कैक संभाजी झाला ! ॥ चाल ॥ संभाजी छत्रपति वीर । शिवाचा तोर । अर्पिलें शीर । धन्य नरवीर लोकीं झाला । ‘ पांडुरंग ’ शाहीर गातो त्याच्या कवनाला ॥ ९ ॥

कार्तिक शु. १ शके १८५१.